

NAUKEURIGE

BESCHRYVING

Van den Slag voorgevallen te Turnhout
op 27. October 1789.

Het *Brabantsch Volk* te lang gekneveld in de keten
Van Oostenryks geweld, en overheerscht, gezeten
In droeve smert en smaed, in harde slaverny
Van goddeloosheyd, en van Duytsche dwinglandy,
Weét doôr het wys beleyd' van syn' oprechte Vad'ren,
In nood syn' macht en kracht, tot redding, te vergad'ren,
Het werpt zig moedig met syn' Leydsmans in den schoot
Der nooyt volpreze zorg van HENDRIK VANDER NOOT,
By wie zig voegen die Eerweêrdige Prelaeten
Van Sinte Bernaerd, en van Tongerlo, der Staeten
Verlichte Mannen, die te saem hunn' vroome hand
Aenbieden voôr 'tgeluk van't zuchtend Vaderland.

Nog arm, nog ryk, nog groot, nog Edeldom en flamelt;
Het Brabantsch Leeuwen-volk word by Breda verzameld;
Met stokken uytgegaen, maer keert met helden gloed
Gewapend weêr, en gaet den vyand te gemoed,
Om zoo voôr hun Geloof en Vaderlandsche Rechten,
Voôr d'Eer van Godt, en voôr hun naergeslacht te vechten.
Den Godsdienst leyd hen, met voôrzigtigheyd verzeld,
Schoon noch onkundig in het Brabantsch Oôrlog-veld.
Hoogstraeten wierd het eerst in vrye Land veranderd;
Daer klonk de helden-stem, daer blonk den gouden Standerd.
Dan komt het Leger af nae Turnhout; deêzen dag
Was schoonder, als men'er in eeuwen eenen zag.
Den Generael, die ons het Comité benoemde,
Is *Vander Meersch*, waer op zig Laudon eertyds roemde,
En die voôr Marie-Threés eertyds, zoo menigmael
Gevochten, had behaeld zoo menig zégenpraël;

Die reyd in't midden van deéz' onverwinb're Leeuwen.
 Nu hoort men t'allen kant veel duyzend monden schreeuwen,
 Met hand-geklap, en zyn van blydschap als verrukt;
 Nu men niet meer voór waen van goddeloosheyd bukt.
 De Borgers rondom staen vol blydschap, en met hoopen,
 Gaen s'hunne kind'ren, of hunn' broeders tegen-loopen,
 Hen welkom heeten; daer den hoed van blydschap draeyt,
 En op den thoren 't vaen der nieuwe Vryheyd zwaeyt.
 Nu slapt het leger in, bynae dry duyzend mannen
 Gewapend tot den slyd, en die de vrees verbannen.
 Den beyaerd, en de klok, in triomphant gebrom
 Getrokken, zwaeyen al die blydschap om end' om.
 Straks ziet men op't Stadhuys in vollen luyfter praelen
 Den Vaderlandschen Leeuw, die briescht om weér-te-haelen
 Dat hem ontnomen was; daer nevens klinkt een' stem,
 Die Josephs opper-macht geëyndigd noemt, en hem
 Vervallen van syn recht, om zoo veel gruwel-daeden
 Gepleégd in't Nederland, dat hy zocht te belaelen
 Met yz're ketens, in't dwangzuchtig Hof gesmeéd,
 Zoo dat hy menigmael brak syn' gezworen eed.
 Het Edel Magistraet ontfangt, en eert het Wapen
 Van Brabant. Ider gaet nu vry en blyde slaepen:
 Maer als de zon weér was gestegen in de locht,
 Maekt allen Patriot zig veérdig tot den tocht,
 En trekt op Kasterle aen: men hoort in het vertrekken,
 Hoe sy malkaer tot moed en dapperheyd verwekken.
 Men was een' uer en half gegaen; daer houd men stil,
 Na 's Overstens gebod en onbekenden wil:
 Daer kwam bericht, dat all' de macht der oorlog-schaeren,
 Die 't Oostenryksch geweld nu kon by-een vergaeren
 Uyt Mechelen en Lier, Antwerpen en 't Kasteel,
 Afkwam met zwaer kanon, mortiers, en wat geheel
 Den tocht op vyand hoeft van wapens, bommen, ballen,
 Om met die groote macht heel Turnhout t'overvallen,
 Om 't Patriottendom, met een' aenstaenden slag,
 Te dempen, dat het word' vernield op eenen dag,
 Dat het des Keyzers vraek zou in de wieg versmachten.
 Nu *Vander Meerfch* dit leéft, word hy niet van gedachten
 Ontfeld, van moed ontaerd, of droef, of zwaer van geest,
 Maer houd den zelve stand, blyft altyd onbevreesd,
 Men toéft hier wat, en naer dit, hun verdrietig toeven,
 Als of het waer te laet (om niemand te bedroeven)
 Trekt hen den Generael nae Turnhout wederom,
 En zegt: den avond valt; wy waeren willekom

Te Turnhout; laet ons daer noch deézen keer vernachten:
 Tot Geel en zal men ons niet in den nacht verwachten.
 Dus keert hy weér, en toont hier syn' voórzichtigheyd
 In harde tyding, syn verstand, en wys beleyd.
 De Burgery, die syn' te-rug-komst zeer verwondert,
 Word wel beducht, of 't nu in kort op hen eens dondert
 Doór keyzerlyk bestorm; maer *Vander Meerfch* bedaerd
 En stil in alles, toont zig heusch en onvervaerd.
 Den toefstel tot verweér had konnen onrust maeken;
 Maer hy doet een getal van Patriotten waeken
 Op eenen molen, en wel elders: deézen nacht
 Wierd dus in stille rust van ider doórgebragt.
 Daer kwamen 's morgens noch al vroeg wel dapp're boden,
 Het goddeloos bedryf der oorlogs-macht ontvloden,
 Met tyding: 't volk is daer; 't komt recht op Turnhout aen,
 Het naedert meer en meer, en gaet in order staen.
 'T was zeven uren, als men stormde; t'allerwegen
 Kwam men het moedig Volk, de Patriotten, tegen;
 'T liep al met syn geweer, en syn patroon-tesch zwaer
 Van kruyd en kogels, en het vreesde geen gevaer:
 Men zag'er niet als moed en blydschap in hun weezen,
 Daer nu den dag van slyd voór hen was opgerezen,
 Waer by men met de daed zou toonen, dat men vecht,
 Zoo lang men adem heéft, voór Godsdienst, Weth en recht.
 Den Generael komt op de groote merkt getreden,
 Die alles ordent en beschikt met zoete reden,
 Op wie het is vertrouwd wat ider doet oft laet;
 Daer hy de krygs-kund', en haer' listen gansch verstaet:
 Hy doet voór eerst met volk bezetten alle straeten,
 Die konden ingang zyn aen woedende soldaeten;
 Dan noch de merkt voórzien met menig honderd man.
 De burgery gereed doet ook al wat sy kan,
 Belegt de gangen eerst met boomen, karr', en wagen;
 Nu ziet men haest den riek en schup in d'aerde slaegen,
 Kasseyen opgebragt op zolders, d'aerde staeft
 De batteryen, waer men achter putten graeft.
 'T is al in't werk; den Heer zoo wel als syne knechten,
 De Jouffrouw met de meyd maekt alles, om te vechten,
 In voórraad wel gereed. Nu trekt den Generael
 Den vyand tegen, en verheft een' zoete tael
 Tot syne helden: "Sa! wy zullen gaen ontdekken
 "Van waer den vyand, en hoe hy ons zou betrekken:
 "Houd moed, den Hemel staet voór't recht, en gy voór d'eer
 "Des Allerhoogsten, onzen God en Opper-Heer;

“ Die zal doór fyne hulp , de geén' ons zoo beftormen
 “ Voór uwe voeten haeft doen kruypen als de wormen,
 “ Als fy nochtans uw' hand en moedig flael ontvliên,
 “ En vluchtende , niet meer als droeve dagen zien.”
 'T washeld're nacht geweest, maer 's morgens daelt den nével
 Zoo dik en zwaer , dat nu geen' toren , top , oft gével
 Van vyand wierd gezien , die ook de plaets niet kent,
 Maer fyn' dragonders reeds voór-af nae Turnhout zend.
 Onz' eerste wacht stond aen den nieuwen molen , moedig
 En nooyt verschrokken volk. De ruyters naed'ren spoedig
 Daer men noch weynig doór den donk'ren nével ziet :
 Haest kent m'er acht , waer op terstond ons manschap schiet ,
 Zoo vol van vuer , dat het geen' vlam meer in kan houwen :
 Al wat maer Keyzers is , is nimmer te betrouwen.
 Vier vallen'er te neér , en d'andere , met schrik
 Bevangen , keeren weér den zelve oogenblik.
 Hier op doet Schröder het kanon op Turnhout lossen ,
 Maer hy ziet Turnhout niet ; den bal vliegt in de bosschen :
 Doch schiet hy scheut op scheut , en trekt al schietend voord ,
 En denkt , dat hy wel haest zal komen aen de poort.
 Dat ronken van't kanon , dat nooyt gehoorde brommen
 En kon't Turnhoutsche Volk verschrikken nog verstormen,
 Maer maekt hen harder ; daer den kloeken Patriot
 De wapens niet en voert als in den Naem van Godt.
 Die onbekwaem zyn tot de wapens doór hunn' jaeren ,
 Of doór geflacht , oft staet , doen , om ons te bewaeren ,
 Een zend'ling'schap tot Godt , met traenen en geweën ,
 En bidden vueriglyk voór't wel-zyn van't gemeen.
 Terwylen , om het volk des Keyzers bang te maeken ,
 Doet *Vander Meer'sch* 't geschut van Turnhout, zwaere haeken,
 Aflossen ; hier méé vuert men in de locht , en laet
 Den vyand peyzen , dat men hem al tegen-gaet.
 En schoon men geen kanon , oft and're oorlogs-tuygen
 En heéft , zal men toch voór dit trots geweld niet buygen ,
 Maer wederstaen , al wat hunn' vrede kracht verzon ,
 En vliegen tegen-in het ronkende kanon.
 De vroómste Helden gaen met hunne Capiteynen
 Voór-uyt , daer dapperheyd en moed in d'oogen schynen ,
 Men wilt den voórsten zyn , men vat den eersten post ,
 Waer van men deftig op de keyzerlyke loft ,
 En doet een aental van dat ras ter aerde zinken ,
 Dat Patriotten bloed meynt dezen dag te drinken.
 Maer 'tgroote leger dringt van achter altyd aen ,
 En doet den voórsten trouw maer wat ter zyde gaen ,

Daer hy in hoven , aen de huizen , in de gangen
 Zig plaetst , en sterker vuert. Den nooyt met schrik bevangen
De Coster port fyn volk ten stryd als Lieutenant ,
 Maer staet in het gevecht terstond voór Commandant ,
 Die nu den eersten doór den kogel word getroffen
 In't jeugdig hert , die doet hem seffens nederploffen
 Ter aerd' in't moedig bloed , dat hy al lang te pand
 Gesteld had voór't geluk van't lieve Vaderland.

Nu vliegt een' hagel-buy van kogels , afgeschoten
 Van Patriotten , uyt de straetjens , huizen , koten ,
 En doen 'tmoordaedig volk versmachten in hun bloed ,
 Waer doór hun' vreedheyd word allengskens meer verwoed ,
 En trekken (dry kanons voór-af) tot d'eerste huizen
 Der gasthuys-straet , die sy met ballen schier vergruyzen ;
 Maer 'tvuer van binnen blaekt zoo heftig , dat geen' man
 Van al dat raezend volk een' voet verzetten kan.
 'T dragonder-volk besluyt het heyr van alle zyden ,
 En kan de kogels van ons moedig volk niet myden ,
 Dat in de hoven staet : een' Officier , verwoed ,
 Moordaedig , dorstig nae het Patriotten bloed ,
 Spreékt tot fyn volk , daer hy verzaekt onz' Kerke lessen :
 “ Ich will dem Patriot bald pfpfen fleyfs thun fressen.”
 Twee jongens hooren 'twoórd , en zeggen : dién is't ,
 Mikt wel met my op hem , den scheut dient niet gemist.
 Sy leggen saemen aen , doórbooren hem fyn' wangen ;
 Hy valt , en eyndigt zoo fyn goddeloos verlangen :
 Syn lichaem word noch eerst van man en peérd verplet ,
 Eer het word opgehaeld , en achter-uyt gezet.

Hier op doet Schröder nu een ander schelm-stuk pleégen ;
 Hy zend moordaedig volk , langs alle zyde-wegen ,
 In d'eerste huizen , daer men plundert , vloekt en moort ,
 En neérgeknielde lien met woedend flael doórboort :
 Sy rukken zeventien onnooz'le Borgers mede
 Uyt hunnen haerd en huys , en van hun' vreedzaam' stede ,
 Die worden méé-gefleurd met slaegen en geweld ,
 En achter de kanons voór allen 'tvolk gesteld ,
 Om met hun lichaem dat zoo moord-ziek heyr te dekken ;
 Dan kon het Turnhout veél geruster binnen trekken ,
 En voordert zoo tot aen het gasthuys , doór het vuer
 Der Patriotten , daer men vecht wel ruym een' uer.
 Ons beste manschap was wel traeger als soldaeten
 In't lossen ; maer de zorg was geenen scheut te laeten
 verlooren gaen , gelyk het by den uytval bleék ,
 En heel 'tgeschut schier aen een' sneppe-jacht geleék.

De Borgers, die al meer hun hert en zin verkloeken,
 Staen vast, en geéven vuer uyt allen kant en hoeken,
 En kwetzen'er zeer veél, en dooden menig' man,
 Waer van men het getal niet achterhaelen kan;
 Want all' hunn' dooden en gekwetsten wierden spoedig
 Te rug gedraegen nae de wagens, die dit bloedig
 En stervend volk, in plaets van ryken schat en buyt
 Te laeden, voerden langs de Turnhoutich' akkers uyt.
 Noch vier kanons en een' mortier staen in de velden,
 En spouwen bom en bal op Turnhout daer-ze zelden
 En bynae nooyt een' Kerk, oft thoren, bouw, oft huys
 Beschaedigen met hun aenhoudende gedruys.
 Nu Schröder laet zig het gevecht noch niet verdrieten,
 Hy zend syn' orders, van maer op de poort te schieten,
 En peyft, dat hy zal haest zyn meester van de stad,
 Den botterik legt aen, of Turnhout poorten had.
 De Kanoniers en zien nog vest, nog poort, nog wallen,
 Maer gaen de poorten van de huizen overvallen,
 En schieten bal en schrooy op't Gasthuys, en syn' Kerk,
 En breeken poort en deur, en steen- en timmer-werk.
 Als het dan word gelooft, dat men alreeds is binnen,
 Gaet seffens den tambour victori'-slag beginnen;
 Maer hy blyft aenstonds dood, die moed aen and're geéft:
 Doch loopt'er menig' man, zoo veél hy adem heéft,
 Op roof en plundering: men breekt'er doór de deuren,
 Men stampet en schiet verwoed, men wilt het al verscheuren;
 Hier word een' man, en daer een' vrouw om-hals gebragt,
 Aen't vrede bajonet gesteecken, oft verkracht.
 Ook elders gaen sy in de huizen lustig smullen,
 En hinnen buyk met vleesch en lekk're hammen vullen;
 Voords rooven wat men in het huys te rooven vind,
 Want hunn' begeerlykheyd en gramschap al verflind.
 Men plundert geld en goed, en alle vindb're schatten,
 En slaet in stukken al wat men niet mee kan vatten;
 Maer tot hun ongeluk; want zoo sy, met den buyt
 Gelaeden, komen die verwoeste huizen uyt,
 Word hen het leven met den buyt te saem ontnoemen,
 Doór zoo veél kogels, die van alle kanten koemen,
 Dat wederom de straet al vol van dooden ligt,
 En worden weér gebragt tot buyten het gezicht.
 In vlakke straet te staen, had somtyds veél gevaeren;
 Zes mannen gaen hun lyf in ider huys bewaeren,
 Op't hoog bevel; daer schiet men zoo uyt deur, als dak
 En vensters: dit is ons verweér, en ook gemak.

Maer laet ik de kanons niet al te lang staen ronken?
 Geen kwaed. Geen huys oft bouw en is'er doór gezonken,
 Doch hier en daer zoo wat beschaedigd. Maer wat kracht
 Was het, dat het kanon niet meerder schaede bragt?
 'T is iet, dat 't menschelyk verstand niet kan doórgronden,
 Dat zoo veél bal-werk uyt die dry metaele monden
 Geen voorder huys, bynae geen dak beschaedigt heéft,
 Maer altyd boven huys en dak is wech-gezweéft.
 Den kloeksten Kanonier in syn kanon te stellen
 En kon nog huys nog dak, nog bouw-werk nedervellen;
 En hoe hy syn kanon, en waer hy 't zelve plaetst,
 Den bal vliegt als verwaeyd, en als om-hoog gekaetst.
 Om die verwarring, en den misflag voór-te-komen,
 Trekt men wat voorder op, als of dit angst en schroomen
 In Patriotten, oft in Borgers brengen zou:
 Men plaetst dan de kanons, van waer men op den bouw
 Van het stadhuys, en voords op d'otter-straet kon bonfen,
 Om heel het voórgezicht der bouwen af-te-lossen,
 En menig honderd man, die daer gewapend stond,
 En heftig tegen-schoôt, te vellen op den grond.
 Maer alles te vergeefs; men hoort niet meer als 't zuygen
 Der ballen, doór de locht, verr' boven de getuygen;
 En of men zwaeren bal, of schrooy, oft kogels schoôt,
 Geen' Patriot, nog ook geen' Borger bleef'er dood;
 Geen' Patriot, nog ook geen' Borger kreeg'er wonden
 Van de kanons, die hier nog mensch nog huys en schonden.
 Nu *Vander Meerfch* al meer en meer vol moed geraekt,
 Daer't dapper helden-vuer hem in syn' oogen blaekt,
 En allen dit gevecht met ryen raed verhandelt
 Al gaende doór syn volk, en wech en weder wandelt
 Op't midden van de merkt, en dikwils in de straet
 Gaet uytzien, daer het vuer plotton en pispaf slaet;
 Komt eenen kogel, bynae recht op hem geschoten,
 En brand doór synen hoed een gat. "Die loode nooten,
 " (Zegt hy al lagchende) gaen noch al deftig deur:
 " Ziet daer in mynen hoed een gat, en voords die scheur!
 " Dit zal by voorder tyd my den paesch-besten wezen.
 " Maer, Jongers! wilt dit zoo baldadig volk niet vreezen,
 " Met al hun trots geweld, en zulke dwaenze kracht:
 " Zoo aenstonds zien wy hunn' kanons in onze macht."
 Hy neémt syn' vonk-pot en een stael, en staet te ketzen,
 En zegt: "nu dunkt my, dat op dit zoo bynae kwetzen
 " Een pypken smaeken zal." Hy trekt uyt synen jas
 Syn pypken, dat bynae geen' vinger lang en was.

Nu doet hy eenig volk, met hen dus op-te-wekken,
 Langs d'herentalsche fraet doôr een eng' fraetjen trekken;
 Het valt den vyand daer van zydsch en acht'ren aen,
 En blyft daer pal, op veél geweek'ne vuerend, staen.
 De korte gasthuys-fraet zag aenstonds gansche beeken
 Van Keyzerlingen bloed, die't op de Borgers vreeken;
 En moorden wat men daer noch in de huizen vind,
 Zoo wel den ouden man, als teere vrouw en kind.
 Maer die voôr't helden vuer noch blyven in het leven,
 Zyn doôr onz' helden vuer haest achter-uyt gedreven:
 Nu gaet'er eenig volk tot in de hof-poort staen,
 En dringt den vyand ook al sterk van-vooren aen;
 Daer stond het voôrste der kanons. Een' dapp'ren Jongen
 Komt daer met syn fuziek kloekmoedig bygesprongen,
 Op't stellen van't kanon in vloeken en getier,
 Hy mikt zorgvuldig op den eersten Kanonier;
 Dan brand hy los, en boort den vyand doôr syn' ribben,
 En laet zig-zelven met den dooden neder-slibben;
 Maer t'elkens kruypt hy wech, en loopt op hand en voet.
 Dit wonder voôrbeeld geêft al meer en meerder moed.
 Een' sterk're laeg van vuer komt van de merkt geschooten,
 Waer doôr de Kanoniers, schier all', hun bloed vergooten,
 En seffens loopt men toe, en vat een zwaer kanon.
 Dit was nu 'teerste, dat ons Helden leger won;
 Op dit gezicht loopt ook een' trouw der wree soldaeten,
 En willen het kanon den Patriot niet laeten;
 Sy trekken ook al sterk, en leggen dapper aen,
 Maer moeten het kanon toch laeten henen gaen,
 En sy behouden maer een stukje van den wagen.
 Hier doôr is't Keyzers volk al meer en meer verslaegen.
 Als nu 'tgewonnen stuk word op de merkt gebracht,
 Roept allen Patriot, en juygt uyt volle kracht.
 'Tis noch al zwaeren mist; de klok slaet nu tien uren:
 Men blyft van wederzydsch al even driftig vueren:
 Een' gansche trouw van't volk des Keyzers komt voôr-uyt,
 Tot vechten zoo gezind, als greêt op roof en buyt,
 Tot by aen de kanons: daer onz' gevange Broeders
 Noch staen op hunne plaets, en blyven als behoeders
 Van't groote leger, maer vergeêfs: de kogel-buy
 Vliegt hen voôrby, en raekt nooyt onze brave luy.
 'Tis of de kogels dit geley niet raeken konden,
 Want niemand van hen all' en kreeg de minste wonden,
 Daer voôr en achter hen zoo menig' oôrlogs-held
 Viel, stervend', in syn bloed, van d'onze neêrgeveld.

'Kweêt niet of't doôr Godts'chik, of't mistig weêr mogt komē,
 Geen' mensch van alle d'onz' heêft hen ter plaets vernomen.
 Dan, naer een weynig tyds begint het vyands rot
 Aenmoed't ontbreêken, d'een zoekt hier, d'een daer een kot,
 Oft schuyt-plaets, om zig voôr den Patriot te bergen,
 Die hen gestadig doôr syn' dapperheyd komt tergen,
 En afkomt van de merkt in d'open gasthuys-fraet,
 Daer 'tweede der kanons een weynig verder staet.
 Een' kloeken Jaeger richt syn' snaphaen met twee loopen,
 En doet vier Kanoniers met wond, en dood bekoopen
 Hun al te stout bestaen: nu vliegt het moedig volk,
 Als eenen bie-zwerm, of gelyk een' dikke wolk
 Recht op't kanon, dat men noch meynde te vernag'len,
 Maer nu 'tweêr kogels op den Kanonier gaet hag'len,
 Valt hy te neêr, en houd den nagel in syn' hand;
 Men grypt het aen, en roemt op't moedig Vaderland;
 Men roept nu luyder keêls: vivant de Patriotten!
 Het overwonnen volk zou noch by-een gaen rotten,
 Maer 't word verjaegd, verstrooyd doôr huys, en gang, en hof,
 En laet aen't dapper heyr der Winnaers eer en lof.
 Als nu ons destig Volk van-voôr niet af wilt laeten,
 Maer als de leeuw valt op keyzersche soldaeten,
 Dan komt'er nochmael langs de korte gasthuys-fraet,
 Daer weêr het volle vuer in sterken aenslag staet,
 Een talryk manschap op, en vuert langs alle kanten;
 Wat doen nu eyndeling die ingesloôte kwanten?
 Sy leggen bandoulier, fuziek, en wapens af,
 Daer ook een' Lieutenant zig krygs-gevangen gaf.
 Men neêmt hunn' wapens aen, en gaet hen verder brengen
 Op het stadhuys, niet wreed, maer zonder boey of strengens;
 Daer men'er zeffig in een' ruyme zael bewaert,
 Tot dat men and're zoekt, en 'tschieten zy bedaerd.
 Hier in had by 'tgeluk de dapperheyd gebleken;
 En *Vander Meerfch* zend weêr een' trouw langs and'r'e streken,
 Benevens de Warand, en achter 't Gasthuys om,
 Nu krygt het Keyzers volk van daer een verich gebrom.
 Daer vallen sy te neêr, als bladers van de boomen,
 Wanneer in't herst-faifoen by wind de regens stroomen.
 Sy zyn nu zeer bedrukt, vol angst en zwaere pyn,
 All' die noch op de fraet, en binnen Turnhout zyn.
 Daer by den Generael, die kracht en moed laet zinken,
 Laet *sauve qui peut* doôr al syn leger henen klinken:
 "Vlugt, vlugt, roepthy verbaefd, en loopt maer Turnhout uyt,"
 Daer menig' kogel hem rondom syn' ooren fluyt.

Wat ziet men nu niet al verwoede schaeren vluchten,
 Die op hun lot, en den mislukten aenflag duchten,
 Daer men verlooren heeft zoo menig' kloeken man,
 En doode mede-neemt, zoo veel men torlien kan.
 Die zeventien van onz' gevange Broeders moeten
 Al met den boozen trop, en syn' verwoedheyd boeten,
 Met stooten hier en daer, en slaegen aengerukt;
 Maer niemand voelt de pyn, hoe zeer hy word verdrukt.
 'Tis haest geruymd, en all' die vluchtende soldaten,
 Genoodzaekt een kanon noch in den brand te laeten,
 Voór twaelf uren, zyn schier buyten ons gezicht.
 Nu geeft den Hemel ons ook aenstonds helder licht,
 Om all' die duyzenden van achter nae te kyken.
 Van voören kon men om dit groot getal bezwyken.
 Sy doen hunn' vier kanons, die buyten Turnhout staen,
 Uyt vrees van vyands macht, al verr' van-voören gaen.

Nu kan den Patriot volstrekt victori' zingen.
 Den laurier is behaeld. Laet vreugde-galmen dringen
 Doór heel de ruyme locht, tot aen het sterren hof;
 Maer geeft aen Godt, die deéz' victori' geeft, den lof.
 Men hoort die blyde maer doór alle straet en wegen;
 De gulle blydschap komt nu alle Borgers tegen;
 Men dankt en looft den Heer van alle heyer-krach,
 Die voór ons heeft verplet der dwingelanden macht.
 Men schiet van vreugd om-hoog met duyzende fuzieken;
 Den klank rolt om end' om, die hooger op de wicken
 Der winden, over-al, en verr' de vreugd verspreyd.
 Den weérklank van't geschut baert nieuwe zwaerigheyd
 Aen't vluchtend' volk, dat, als of't hier op nieuws beschoten
 Wierd van den beerschen pad, oft moóglyk ingesloten,
 Syn' laeste ballen nae den klank van d'eccho schiet.

Maer, Patriot! uw werk heeft noch syn eynde niet:
 Gaet, onderzoekt, gy moet verwonne noch verwinnen;
 Noch menig' duytscher schuyt in hoeken, hoven, binnen
 De schueren, en in huys, daer hen de vrees in joeg;
 Dit kon noch onheyl voór de stad zyn, laet of vroeg.
 Ja men gaet alles tot de minste plaets doórzoeken,
 Op zolders, kelders, en in ongeachte hoeken,
 Daer vind men keyzers volk, en brengt-ze nae 't stadhuys,
 Dat niet en vrees voór all' hunn' gramschap en gedruys.
 Nu 'tflag-veld eens gaen zien, daer noch twee huizen brande,
 Maer zyn terstond gebluscht doór nooyt vermoeyde handen.
 Het ligt'er schrikkelyk! men kan bynae niet gaen
 Van doode rompen, die schier heel de straet beslaen.

Maer d'eerste zorg is de gekwetste te verbinden:
 En op-te-beuren die noch levend zig bevinden:
 De Priesters staen hen by, daer't leven noch in snakt,
 Die liggen op de straet doórschoten of doórhakt.
 Men telt'er negen dood der Patriotsche Helden,
 Daer by noch acht, die men haest mag als doode melden,
 En waer van niemand naer den naest-gekomen dag
 Het helder zonne-licht des hemels meer en zag.
 Noch vier-en-twintig, die gekwetst zyn, maer meest wand'len,
 En dikwils van hunn' daed met veel genoegten hand'len.
 Men vind van't Keyzers vier-en-negentig gedood,
 Waer by noch elf, die ook zyn in den laesten nood,
 En hebben korts daer naer hunn' oogen toegeslooten,
 Gekwetste veertig, die men ook uyt schuer en koten
 Heeft opgezocht; want die wierd in den slag gewond,
 Of dood-geschoten, wierd verdraegen, en terstond
 Op wagens wech-gevoerd, die zeventien te saemen,
 T'Antwerpen, of te Lier, of Mechelen wederkwamen;
 Zoo zyn'er dan noch wel tweehonderd wechgebragt,
 Die waeren dood, of reeds al zonder bloed en macht.
 Het ov'rig Keyzers volk had zulken schrik gekregen
 Van Patriotten, dat het voords tot geener wegen
 Den naem van Patriot mogt hooren, of beducht
 En bleek van vrees, begaf zig ylings op de vlucht.
 Van Borgers, achteen dood; en negen, mans en vrouwen,
 Die 't leven, zwaer gekwetst noch korten tyd behouwen,
 En dan, naer pyn en smert, vertrekken nae het graf,
 Daer hunne dood aen ons een beter leven gaf.
 Noch vele licht gekwetst, maer welkers klyne wonden
 Hunn' winkel, of hun werk bynae niet hind'ren konden,
 Daer't nieuwe wel-zyn van het Vaderland verkoelt
 Den brand der wonden, die men daerom niet en voelt.

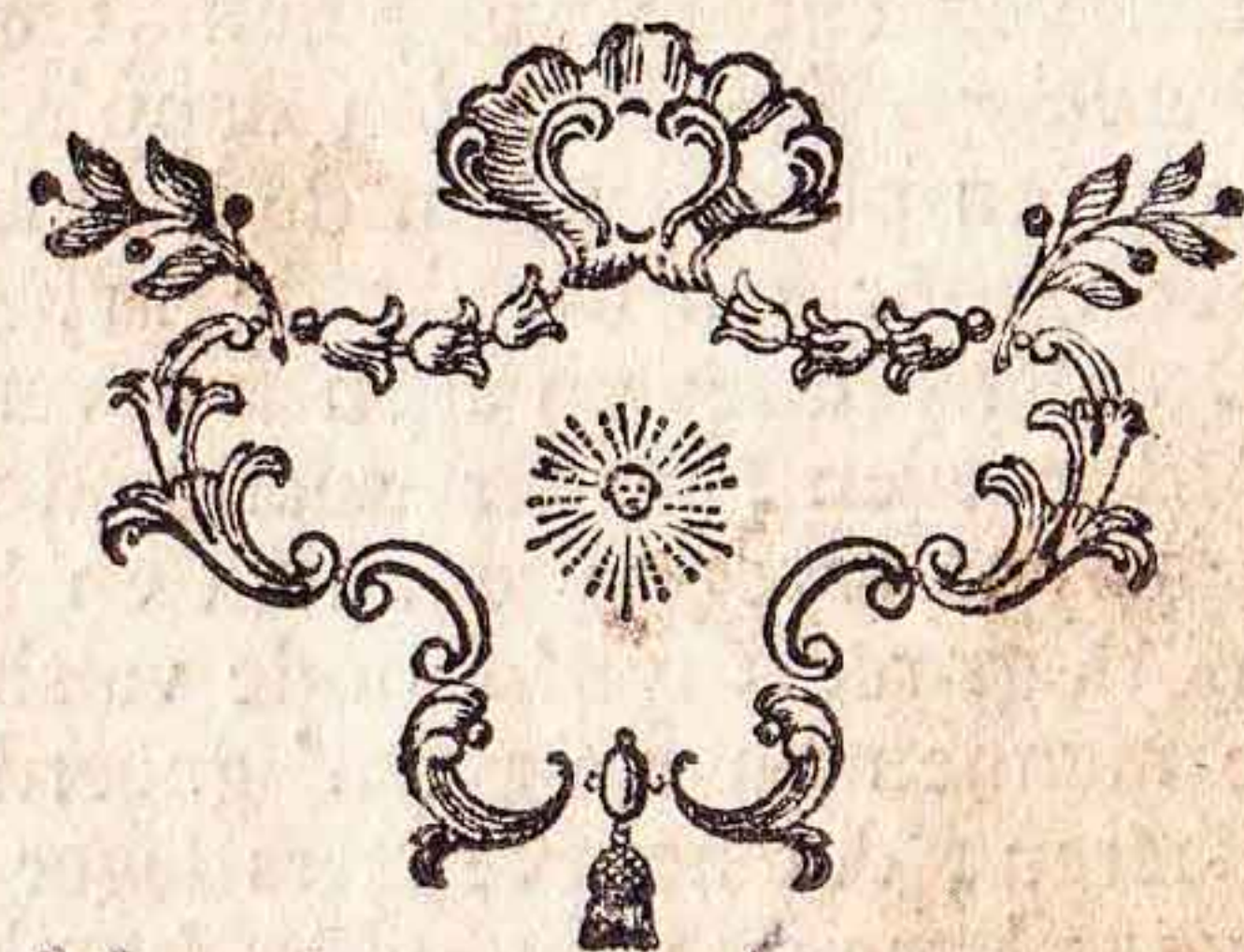
Nu 't alles is verricht, en wel geschikt in orden
 Wat deezen tyd verricht en wel geschikt moet worden,
 Gaet onzen *Vander Meersch*, den dapp'ren Generael,
 Op het stadhuys, en plaetst zig in de midden-zael,
 Daer doet hy een voór een tot zig de krygs-gevangen
 Voórbrengen, die hy doet op allen syn verlangen
 Hunn' antwoord geéven, in der waerheyd: al die liegt
 Of niet recht-uyt syn' vraeg te leur stelt en bedriegt,
 Zou volgens oorlogs-recht syn' snoode valsheyd boeten.
 Daer staen die mannen nu voór syn' geëerde voeten,
 Die hem verkläeren, dat het Keyzers leger was
 Bynaer vier-duyzend man, dragonders kleeck, en ras

Te peêrd, zyn'er geweest dry-honderd frissche mannen;
 En veêle Kanoniers, gewoon de kroon te spannen
 Van allen d'oôrlogs-macht: dan wierden sy gevraegd,
 Wat order 'tleger had, dat zoo de Borgers plaegt.
 Maer *Vander Meerfch* liet ons hun' antwoôrd nimmer weéten;
 Men had misschien de schoon'menschlievendheid vergeéten,
 Had men het order van't Barbaerfch Gouvernement
 En all' de vreedheid der soldaetery gekent:
 Wy hebben maer daer naer, en uyt hunn' eyge monden
 Verstaen, dat alles doôr het vuer en zweêrd verslonden
 En Turnhout gansch vernield moest worden, dat het zou
 Een eeuwig voôrbeeld zyn geweest van naer-berouw,
 Om dat het koeferde den vyand van de wetten,
 Daer 'tkeyzerlyk gebod ons onder meynd' te zetten;
 Maer onzen God, den Heer, Beschermmer van ons Land,
 Heeft ons gered; hy gaf hen menig misverstand,
 En helden-moed aen die voôr hunnen Godsdienst vechten,
 Voôr hunne Vryheid, en de Vaderlandfche Rechten,
 Die ons verlost uyt al ons ongelukkig lot,
 En vollen Vrydom geeft; *de Glori' zy aen Godt.*

VICTORIA TURNHOUTANA INITIUM
 FUNDATIONIS REIPUBLICÆ.

dat is:

DE VOLKOME VICTORIE VAN TURNHOUT
 'TBEGINSEL VAN ONZE REPUBLIEK.

*Guil. Haies. Straes
 Turnhout*

I.

VIVANT onze Patriotten!
 Vivat Turnhout! laet het ras
 Der Pajotten noch bespotten
 Dat hen onverwinbaer was.
 Doôr den kloeken moed der Helden
 Van het Brabantfch Leeuwen-zaed,
 Die den vyand nedervelden,
 Komt ons Land tot synen staet.

II.

ONZE Vryheid, die geschonden
 Was doôr Keyzerlyk geweld,
 En zoo veêl bedriegers monden,
 Ziet men nu voôr goed hersteld:
 Ja, hersteld in vollen luyfter
 Schoonder noch, als s'eertyds blonk.
 Ziet, hoe, op dit licht, het duyfter
 Onweêr nae den afgrond zonk.

III.

DE verdrukking, die wy leéden,
 Is onz' opkomt; uyt het slyk,
 Daer wy lagen in vertreéden,
 Schiet den glans, die Josephs Ryk
 In verwarring doet betreuren
 'Tgeén geschied in't Nederland.
 Dat dit nooyt en kon gebeuren,
 Meynde 't Oostenryksch verstand.

IV.

NU mag men op Turnhout roemen,
 Dat den eersten grondslag is
 Van de Republiek, en noemen
 Onzes Lands behoudenis;
 Gend, en Brussel, Bergen, Loven
 D'andere Steden altegaer,
 Mée-gezégend van hier boven,
 Volgen Turnhouts voôrbeeld naer.

V.

Laet ons *Vander Meersch* ook zingen,
Die hier wagens en kanon
Van verslaege Keyzerlingen
By den eersten Lauwer won:
Met fuziek en bajonetten
Maer gewapend in den slag,
Kan hy 'tvyands heyr verpletten,
Zegt, waer imand ooyt dit zag.

VI.

Ziet den slinken vleugel vluchten
Zonder hoop van onderland;
Nu is't voór hen tyd van zuchten,
En dat dient hen noch tot schand:
Daer all' d'andere botgers bly zyn,
Die zyn waerlyk Catholick,
En van dwingelanden vry zyn
In zoo schoone Republiek.

VII.

Zou men noch voór Joseph vreezen,
Of hy afkwam met geweld,
Heden, morgen, of naer dezen?
Neen. Hy is al neergeveld:
Hy moet by de Turken laeten
Al wat hy noch over heeft,
Tot dat hy aen onze Staeten
Zelf den vollen vrydom geeft.

VIII.

Heer aen U zy all' de glorie
Die ons bystaet in den druk,
Die ons geeft zoo schoon' Victorie
En verzekert ons geluk,
Dat men schier niet kon verwachten:
Maer uw' Hand is wonder sterk.
Laet ons, dat wy doór uw' krachten
Winnen, aenzien als uw werk.

JOSEPHI SECUNDI JUGUM
EXCUSSEUNT BELGAE